

№ 46 (1823) | ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ | Выдаецца з 1955 г.
17 лістапада 1983 г. | (БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА») | Цана 4 кап.

Голас Радзімы

Гэтае сімпатычнае «трыо» фотарэпарцёр П. КАСТРАМА сустрэў у адным са сквераў беларускай сталіцы. Блізяткі Даша і Маша разам з суседам Лёнькам вы-
браліся на прагулку. Трое маленькіх мінчан штодня гуляюць тут, радуючыся прамяням восеньскага сонца. Яны прыйдуць сюды заўтра, паслязаўтра
і праз год... А зараз, калі мамы заняліся сваімі справамі, можна і сфатаграфаваліся...

падзеі • людзі • факты

НА СЕСІІ ААН

ЗА МІР І САЦЫЯЛЬНЫ ПРАГРЭС

У Нью-Йорку працягвае работу XXXVIII сесія Генеральнай Асамблеі ААН. Актыўны ўдзел у ёй прымае дэлегацыя Беларускай ССР.

Днямі быў разгледжаны адзін з аспектаў імперыялістычнай палітыкі ЗША, якая стварае пагрозу міжнароднаму міру і бяспецы народаў. На пленарным пасяджэнні Генеральнай Асамблеі ААН выступіў міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч.

Ахарактарызаваўшы праводзімыя ЗША ў небылых маштабах падрыхтоўныя аперацыі супраць Кубы, Нікарагуа і іншых краін Лацінскай Амерыкі, ён адзначыў, што Вашынгтон дзейнічае па старанна спланаванаму сцэнарыю, выкарыстоўваючы для яго ажыццяўлення ўвесь набор брудных метадаў. На прыкладзе Нікарагуа, Гранады і іншых краін наглядна відаць, што ЗША звяртаюцца да грубай ваеннай сілы, як толькі народы розных краін вырываюцца з акою імперыялістычнай эксплуатацыі, становяцца на шлях сапраўды незалежнага развіцця.

У заключэнне А. Гурыновіч сказаў, што Беларускай ССР далучае свой голас да магутнага патрабавання народаў пакласці канец грубаму самавольству ЗША ў Цэнтральнай Амерыцы, Карыбскім басейне і ва ўсіх астатніх раёнах свету.

У Чацвёртым камітэце па пытаннях аб грабежніцкай дзейнасці імперыялістычных манополій у калоніях выступіў член дэлегацыі БССР пісьменнік В. Адамчык. Ён асудзіў палітыку жорсткай эксплуатацыі, якую праводзяць транснацыянальныя карпарацыі ЗША, Англіі і іншых заходніх дзяржаў у дачыненні да карэннага афрыканскага насельніцтва.

У Шостым (юрыдычным) камітэце сесіі адбылася дыскусія па пытаннях аб распрацоўцы міжнароднай канвенцыі аб барацьбе з вярбоўкай, выкарыстаннем, фінансаваннем і абучэннем наёмнікаў. Прадстаўнік БССР Э. Крайко выказаўся за неадкладную распрацоўку і прыняцце такога дакумента.

Дэлегат Беларускай ССР І. Цярноў, выступаючы ў Спецыяльным палітычным камітэце, рашуча асудзіў узрастаючыя маштабы псіхалагічнай вайны, якая праводзіцца імперыялістычнымі дзяржавамі супраць сацыялістычных і раду маладых незалежных краін.

У Трэцім камітэце член дэлегацыі БССР Н. Нерад у сваім выступленні падзялілася вопытам, які мае наша рэспубліка ў правядзенні карэнных сацыяльных і эканамічных пераўтварэнняў у мэтах сацыяльнага прагрэсу. Аб становішчы пажылых людзей і інвалідаў гаварыў дэлегат нашай рэспублікі С. Агурдоў.

Прадстаўнік БССР М. Камісараў у сваім выступленні звярнуў асаблівую ўвагу на ўсемерную мабілізацыю шырокіх колаў моладзі на ўдзел у руху за захаванне і ўмацаванне міру на зямлі, прадухіненне пагрозы ядзернай вайны, забеспячэнне найпершага права кожнага чалавека — права на жыццё.

Пры прыняцці рашэнняў па разглядаемай групе пытанняў, у прыватнасці, рэзалюцыі аб сусветным сацыяльным становішчы, толькі дэлегацыя ЗША прагаласавала супраць. Больш як сто дэлегатаў падтрымалі гэту рэзалюцыю.

У Трэцім камітэце адобрана таксама рэзалюцыя, у ліку аўтараў якой — Беларускай ССР, а мерах па забеспячэнні ажыццяўлення і выкарыстання моладдзю права на адукацыю і на працу.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ ЖАНЧЫН З ФРГ

Мінск наведала дэлегацыя жанчын — членаў Германскай камуністычнай партыі, якая знаходзілася ў нашай краіне на святкаванні 66-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Госці былі прыняты ў ЦК КП Беларусі. На Мінскім камвольным камбінаце імя 50-годдзя Кампартыі Беларусі кіраўнікі, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый прадпрыемства расказалі пра ўдзел работніц у кіраванні вытворчасцю. Госці пабывалі ў цэхах, Палацы культуры, прафілакторыі, дзіцячых устаноў камбіната.

Члены дэлегацыі наведалі Дом-музей і з'езд РСДРП. Выстаўку дасягненняў народнай гаспадаркі БССР, Беларускай дзяржаўнай музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, новай раёны жыллёвага будаўніцтва ў сталіцы рэспублікі. Госці з ФРГ зрабілі таксама паездку ў Хатынь, дзе ўсклалі кветкі да Вечнага агню мемарыяльнага комплексу.

ПРЫСУДЖАНА ЗВАННЕ ЛАЎРЭАТА

ЗА ДОБРАСУМЛЕННУЮ ПРАЦУ

Напярэдадні ўсенароднага свята — 66-й гадавіны Вялікага Кастрычніка 295 рабочым, калгаснікам, інжынерна-тэхнічным работнікам прысуджана высокае званне лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР. Сярод іх — нямала прадстаўнікоў нашай рэспублікі.

Дзяржаўнай прэміі СССР удастоены машыніст экскаватара з Піншчыны Мікалай Сіліч, круцільшчыца полацкага вытворчага аб'яднання «Шкло-валакно» Вольга Кундалевіч, свінарка калгаса «Чырвоны Сцяг» Асіповіцкага раёна Магілёўскай вобласці Вера Лягуцкая, фрэзероўшчык Віцебскага завода заточных станкоў імя ХХІІ з'езда КПСС Дзмітрый Антонаў і іншыя. Усіх іх вызначаюць наватарскі падыход да справы, ініцыяты-

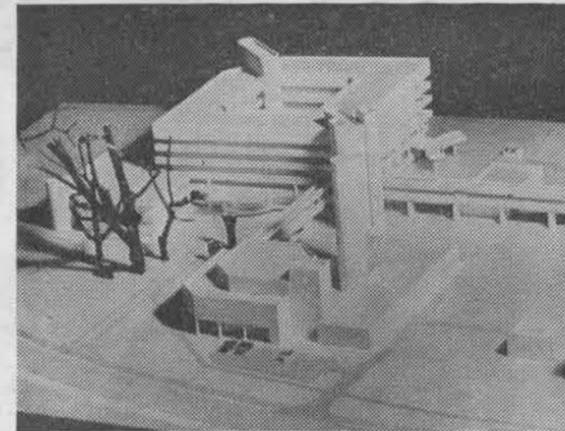
ва, высокі прафесіяналізм, гаспадарскія адносіны да народнага добра. І тое, што менавіта яны, рабочыя людзі, становяцца галоўнымі героямі нашага часу — характэрная рыса савецкай рэчаіснасці. Менавіта праца, свядомая, добрасумленная, ініцыятыўная, праца на карысць грамадства прызнаецца ў нас вышэйшым крытэрыем годнасці і грамадскага прэстыжу асобы.

УЗНАГАРОДЫ

АДЗНАЧАНЫ ЗАСЛУГІ

З Браціславы ў Акадэмію навук Беларусі прыйшла тэлеграма. У ёй паведамляецца, што за вялікі асабісты ўклад у развіццё прыродазнаўчых навук, умацаванне шматграннага і плённага супрацоўніцтва вучоных браціх сацыялістычных краін прэзідэнт Акадэміі навук БССР, лаўрэат Ленінскай прэміі Акадэмік Мікалай Барысевіч узнагароджаны Залатым медалём Славацкай акадэміі навук.

НОВАБУДОУЛІ

У Мінску адбылася ўрачыстая закладка новага навукова-даследчага і лячэбнага комплексу — Рэспубліканскага цэнтру аховы здароўя маці і дзіцяці. Ён будзе пабудаваны на сродкі, атрыманыя ад правядзення ленінскага камуністычнага суботніка.

НА ЗДЫМКУ: так будзе выглядаць цэнтральная частка комплексу.

ПОШУК ВУЧОНЫХ

ЭЛЕКТРОНІКА

У КАЧЫНЫМ ГНЯЗДЗЕ

Дзікая качка, седзячы на яйках, нават у час сну валодае незвычайным слыхам. Яна павінна быць упэўненай у тым, што за ёй не цікуюць. І, тым не менш, качку ўдалося ашукаць. Беларускія золагі і інжынеры АН БССР устанавілі назіранне за ёю... знутры гнязда. Калі яна ненадоўга адлучылася з гнязда, прымацавалі да яйка электронны датчык. Кругласутачна, праз кожныя 59 секунд, ён дае паказанні тэмпературы яйка з дакладнасцю да адной дзесятай градуса на Цэльсію. Само электроннае прыстасаванне аднесена ад гнязда на 50 метраў і не турбуе птушку. Вывучыўшы цеплавую рэжымную назірання яек, вучоныя змадэлявалі ўмовы інкубацыі звычайных крыжанак у гадавальніках. Цяпер намаганні беларускіх вучоных скіраваны на тое, каб з дапамогай электроннага аўтаматычнага моста (так называецца адмысловы назіральнік) і іншай апаратуры высветліць і навукова абгрунтаваць метады аховы вадаплаўных птушак.

У СЕРЫЙНУЮ ВЫТВОРЧАСЦЬ

НА ЭКЗАМЕНЕ — ВАДА

Стан «здароўя» рэк, азёр, штучных вадаёмаў хутка і беспамылкова можа пракантраляваць новы апарат Гомельскага завода вымяральных прыбораў. Тут пачаты серыйны выпуск кіслародамераў. Кампактныя прыборы не толькі імгненна і чуйна рэагуюць на ўтрыманне жыццёва важнага газу ў вадкасці, але і могуць таксама аператыўна даваць каманды ў тэхналагічныя сістэмы яго падачы.

Канцэнтрацыя кіслароду — галоўны паказчык, на якому можна меркаваць пра якасць вады. Так, у забруджанай вадкасці яго колькасць рэзка зніжаецца: газ ідзе на раскладанне арганічных астаткаў. І, натуральна, кантроль утрымання кіслароду вядзецца паўсюдна, пачынаючы з санітарных службаў, якія сочаць за чысцінёй вадаёмаў, і канчаючы аддзелаў тэхнічнага кантролю прадпрыемстваў, якія спажываюць ваду.

«ПРАМЕНЬ»-1956

Мінскі гадзіннікавы завод асвоіў і пачаў серыйны выпуск кварцавых гадзіннікаў з шагавым рухавіком «Прамень»-1956, мініяцюрных будзільніцаў з электронным зумерам.

Гадзіннік «Прамень»-1956 за высокі тэхнічны і эстэтычны ўзровень адзначаны дыпламам І ступені і Вялікім залатым медалём Плоўдзійскага кірмашу.

Заканчваецца асваенне асоба плоскіх электронна-механічных гадзіннікаў з шагавым рухавіком і стрэлачнай індэксацыяй з вышэйняй механізму ўсяго 2,5 міліметра.

У будучым годзе завод паставіць у гандлёвую сетку жаночыя і мужчынскія гадзіннікі ў сучасных карпусах-бранзалетах «міланскага пляцення» і міні-будзільнік у практычным вонкавым афармленні.

АДЗІНЫ У КРАІНЕ

МАРМУР СА... ШКЛА

Цэх абліцовачнага пенашкла на Даманоўскім камбінаце будматэрыялаў, што на Брэстчыне, з'яўляецца адзіным у краіне. Тут выпускаецца высакакаясная абліцовачная плітка-пенадэкор. Прадукцыя цэха — выдатны ізалюючы матэрыял, які надае прыгожы вонкавы выгляд будынкам. Унікальнасць цэха заключаецца ў тым, што тэхналогія вырабу простая і не працаёмкая. Асноўным матэрыялам для яе вырабу служаць адходы шклянога завода, які размешчаны побач.

У якасці пенаўтваральніка выкарыстоўваецца звычайны мел, які разам з адходамі шкла здрабняецца ў шаравым млыне. Пасля гэтай аперацыі сумесь паступае ў печ усеньвання. Цыкл завяршаецца ў печы абпальвання. Плітка абразаецца па стандартнаму памеру і адпраўляецца спажыватцам.

Адначасова ў цэху праводзіцца асваенне выпуску новага вырабу — шкломармуру. Працэс яго вырабу таксама нескладаны. Асноўнымі кампанентамі служаць бітае шкло і розныя фарбавальнікі. Дзякуючы выкарыстанню апошніх з'явілася магчымасць атрымаваць абліцовачны матэрыял самых разнастайных колераў і адценняў. Шкломармур імітуе прыродныя абліцовачныя камяні — граніт, мрамур. Гэтая прадукцыя будзе выпускацца ўпершыню ў краіне. У будучым годзе калектыў цэха мае намер выдаць першую партыю шкломармуру ў колькасці 10 тысяч квадратных метраў.

Усе распрацоўкі па выпуску новых аддзелачных матэрыялаў праводзіліся беларускімі спецыялістамі.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

САЛОН-МАГАЗІН

Мэблевы салон-магазін адкрыты ў вёсцы Астрамечава — на цэнтральнай сядзібе калгаса-камбіната «Памяць Ільіча» Брэсцкага раёна. Ён размясціўся ў катэджы сядзібнага тыпу, дзве чатырохпакаёвыя кватэры якога абстаўлены ўзорамі набораў мэблі. Есць тут дываны, дарожкі, лостры.

У салоне-магазіне сельскія жыхары робяць заказы і аплачваюць кошт пакупкі. А клопат аб дастаўцы мэблі ўзялі на сябе праўленне калгаса-камбіната і брэсцкае аб'яднанне «Мэбля».

У новым пасёлку калгаса-камбіната ўзводзіцца больш за сто дамоў сядзібнага тыпу. У іх прадурадкаваны 16 варыянтаў планіроўкі і добраўпарадкавання.

ДОМ У КРЭДЫТ

Вялікае навасельле святкуецца гэтымі днямі ў вёсцы Хаціслаў Малаарыцкага раёна — цэнтральная сядзіба калгаса «Запаветы Леніна». Сельскія жыллёва-будаўнічы кааператывы атрымаў тут два васьмікватэрныя дамы. Добраўпарадкаваныя трох- і чатырохпакаёвыя кватэры занялі маладыя сем'і. Трэць кошту трактарыст В. Яцура, шафёр І. Церашчук, жывёлавод М. Варабей, інжынер В. Сазонтаў і іншыя ўнеслі са сваіх зберажэнняў. На астатнюю суму Дзяржбанк прадаставіў крэдыт на 25 гадоў. Калгаснікам, якія добрасумленна папрацавалі ў адной гаспадарцы 5—7 гадоў, а маладажонам — два гады, пры пагажэнні пазыкі прадастаўляецца шэраг льгот. Штомесячны ўзнос не перавышае звычайнай кватэрнай платы. Нядаўна тут сфарміраваны яшчэ адзін кааператыв з 18 сямей, якія аддалі перавагу аднапавярховым катэджам прсыяждзібнага тыпу.

Новая форма жыллёвага будаўніцтва на вёсцы шырока распаўсюджваецца ў рэспубліцы.

СУПРАЦОЎНІЦВА

Ва ўсе краіны СЭУ, а таксама ў ФРГ, Швейцарыю, Югаславію, Турцыю, Іран прапеллі маршруты аўтамашынаў Брэсцкага прадпрыемства міжнародных перавозак. Тут працуюць спецыялісты высокага класа — вадацелі і тыя, хто рыхтуе машыны ў далёкіх рэйсах.

НА ЗДЫМКАХ: слесары В. КАТАШЭВІЧ, У. ГОРЛАУ, С. НОВІК і майстар У. ОКРАКАУ — лепшыя працаўнікі прадпрыемства.

КАЖУЦЬ, што новае — гэта добра забытае старое. Не заўсёды, праўда, бывае так, але што тычыцца парашковай металургіі, дык такое сцвярдэнне правамернае.

Яшчэ задоўга да з'яўлення заводаў, дзе руда ператвараецца ў вадкі чыгун, а чыгун — у літую сталь і сталыя прат, нашы далёкія продкі раздроблялі руду, награвалі яе ў примітыўных печах, а потым кавалі. Не, першыя «металургі» не шукалі ў раздробленай рудзе нейкіх асаблівых уласцівасцей. У іх, напяросту, не было іншага выйсця. Бо высокія тэмпературы, неабходныя, скажам, для выплаўкі сталі, былі тады фантастыкай. І ўсё ж з дапамогай той старажытнай тэхналогіі створаны дзіўныя рэчы, сутнасць якіх застаецца загадкай сённяшняга дня. Не ўсе, напрыклад, ведаюць, што легендарная калона з чыстага жалеза ў Дэлі, якая не баіцца карозіі — тыповы выраб парашковай металургіі.

З развіццём доменнай і мартэнэўскай вытворчасці пра старажытны вопыт забыліся. «Нагадаў» пра парашковую

НОВАЯ ГАЛІНА ПРАМЫСЛОВАСЦІ

МЕТАЛ—ПАРАШОК—МЕТАЛ

металургію ў пачатку мінулага стагоддзя рускі вучоны П. Сабалеўскі, які заклаў падмурак навуковага разумення яе праблем. Аднак прамысловага прымянення яго распрацовак давялося чакаць доўга. Толькі дваццатае стагоддзе ўзвяло парашковую металургію ў ранг вытворчасці.

Прычынай таму, як ні дзіўна, стаў імклівы рост выплаўкі металу ва ўсім свеце. Чым больш яго выраблялася, тым большымі былі страты металу пры апрацоўцы. Яго рэзалі на металарэзных станках, шліфавалі, абточвалі, свідравалі і г. д. Стружка, апілки і ўсё падобнае ішло ў так званыя тэхналагічныя адходы, якія складалі прыкладна чвэрць усяго выкарыстоўваемага металу. На кожную тону гатовых сталых вырабаў расходвалася часам паўтары тоны металу. А ў маштабах усёй нашай краіны гадавыя страты складалі мільёны тон.

Эканомнае выкарыстанне металу мае асаблівае значэнне для Беларусі, якая большасць яго атрымлівае з іншых рэспублік. Таму менавіта ў БССР паскорана развіваецца новая тэхналогія вытворчасці вырабаў з металу — парашковая металургія. Сутнасць яе ў наступным: металы здрабняюцца ў парашок, у пэўным саставе парашкі змешваюцца. Гэта сумесь, або «шыхта», падсушваецца, прасейваецца, а затым паступае пад прэс, які надае ёй любую форму — цыліндра, падшыпніка, шасцярні і г. д. Потым дэталі паступаюць на загартоўку і канчатковую аддзелку.

Якія ж выгады новай тэхналогіі? Самае галоўнае, што тут амаль няма адходаў. Парашковая металургія выкарыстоўвае да 95—98 працэнтаў металу супраць 50—60 працэнтаў пры традыцыйных спосабах вырабу дэталей. У выні-

ку, як падлічылі спецыялісты, на кожнай тысячы тон гатовай прадукцыі парашок эканоміць мільён чатырыста тысяч рублёў, вызваляе сто дзевяноста высокакваліфікаваных рабочых і восемдзесят металарэзных станкоў. Да таго ж трываласць новых матэрыялаў у 10—15 разоў вышэй за традыцыйныя. Парашковая металургія — гэта і падшыпнікі, якія не патрабуюць змазкі, метал, які не патаняе ў вадзе, магчымаць у лічаных секунды адпаліраваць да бляска вырабы складанай канфігурацыі.

Цяпер у Беларусі на 21 прамысловым прадпрыемстве створаны ўчасткі парашковай металургіі, на якіх выпускаецца каля 500 тон вырабаў у год. Да 1985 года аб'ём вытворчасці на гэтых і новых участках узрасце да 800 тон.

Варта зазначыць, што яшчэ ў 1972 годзе пры Беларускім політэхнічным інстытуце быў

створаны навукова-даследчы інстытут парашковай металургіі. Параўнаўча нядаўна з'явілася і першае ў Савецкім Саюзе Беларускае навукова-вытворчае аб'яднанне гэтай галіны прамысловасці. У склад яго ўваходзяць навукова-даследчы інстытут, спецыяльнае канструктарскае бюро з даследнай вытворчасцю, а ў горадзе Маладзечна будзеца буйны завод па вытворчасці вырабаў з металічнага парашку. У год ён будзе выпускаць 10 тысяч тон вырабаў. Тут прадугледжана высокая ступень механізацыі і аўтаматызацыі вытворчых працэсаў, палепшаныя ўмовы працы рабочых. Штогод завод будзе эканоміць больш за 30 мільёнаў рублёў.

Сведчаннем поспехаў нашай рэспублікі ў гэтай новай галіне прамысловасці можа служыць і той факт, што менавіта ў Мінску праводзілася міжнародная выстаўка «Парашковая металургія—81», у якой прымалі ўдзел прадстаўнікі фірм Аўстрыі, Балгарыі, ФРГ, Францыі, Швецыі, Японіі і іншых краін. Такую ж выстаўку ў Беларускай сталіцы плануецца правесці ў 1985 годзе.

Аляксандр ГУБАРЭВІЧ, кандыдат эканамічных навук.

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ

ПАРТЫЗАНСКІ САЛЮТ

Пра гэту гісторыю раскажаў Аляксей Колчанка, былы камандзір партызанскага атрада імя Шчорса, які дзейнічаў у гады вайны ў тыле ворага, на Капыльшчыне.

Партызаны Капыльшчыны, якія дыслакаваліся ў лістападзе 1942 года ў Старыцкім лесе, вырашылі ўрачыста, наколькі гэта дазвалялі абставіны, адзначыць 25-ю гадавіну Кастрычніка.

Падрыхтавалі паліну, абсталявалі трыбуну, упрыгожылі яе лозунгамі, сцягамі.

З раніцы 7 лістапада супраць народных месціцаў пачалася аперацыя фашысцкіх карнікаў. Партызаны занялі абарону. Першым прыняў удар атрад імя Чапаева на чале з М. Тарохавічам. Разгарэўся бой, які працягваўся некалькі гадзін.

Народныя месціцы, падбілі тры танкі і дзве бронемашыны. — Закончылася тым, што фашысты адступілі, несучы страты, — успамінае А. Колчанка. — А свята мы адзначылі як і належыць савецкім людзям. Наша перамога над ворагам з'явілася своеасаблівым салютам Кастрычніка.

Аляксей Колчанка дадае: «У нашым атрадзе, як і ў іншых, змагаліся поплец беларусы, рускія, украінцы, паліякі. Усім нам былі дарагія заваёвы рэвалюцыі, і мы іх адстаялі. Таму свята Кастрычніка сорок другога года для мяне — незабытае».

Р. ПАСТРОН.

ЮНЫМ ВІНАХОДНІКАМ

Індыя і Японія, Англія і Францыя, Бельгія і Галандыя... Спіс краін, дзе пабывалі на выстаўках тэхнічныя прыстасаванні, створаныя юнымі винаходнікамі Беларусі, можна працягваць і працягваць, як і пералік ганаровых узнагарод, атрыманых імі. Дзесяці-дваццацігадовыя хлопчыкі і дзяўчынкі ўвабляюць у жыццё ідэі, якія, здавалася б, недасягальныя для іх дзіцячага розуму. І мы ўсяляк заахвочваем гэтую дапытлівасць думкі ў нашага падрастаючага пакалення, імкнёмся стварыць яму найлепшыя ўмовы для творчасці. Яскравае пацверджанне таму — новы будынак Цэнтральнай рэспубліканскай станцыі юных тэхнікаў, які ўзведзены ў Мінску.

Разам з дырэктарам станцыі Сцяпанам Аляшкевічам аглядаем новабудуёлю. Трохпавярховы будынак абліцаваны пліткай, якая імітуе па колеру цэглу. Плошча яго 4 800 квадратных метраў. Тут два карпусы. У галоўным размешчаны 22 лабараторыі — авіямадэліравання, суднабудавання, радыёэлектронікі, фізікі металаў, прамысловай і сельскагаспадарчай тэхнікі... Асобны блок — лабараторыі аўтаканструявання з гаражом. У светлых, прасторных (ад 70 да 90 квадратных метраў) лабараторыях дзятве створаны ўсе ўмовы для працы: тут і сучаснае абсталяванне, і неабходныя прыборы, і матэрыялы. Так, у астранамічнай лабараторыі ёсць свая абсерваторыя, дзе ўстаноўлены тэлескоп, абсталяваны планетырыі. Для аматраў суднамадэліравання створаны басейн, плошча воднага люстра якога — 2 600 квадратных метраў. Тут юныя Эдысоны будуць выпрабавваць свае судны, праводзіць спаборніцтвы. Да паслуг аматараў аўтасправы — трэнажоры, легкавыя і грузавыя аўтамабілі. Словам, для кожнага гуртка архітэктары і канструктары інстытута «Белдзяржпраект» прадугледзелі найбольш аптымальныя ўмовы для заняткаў. Станцыя аснашчана магутнай сістэмай вентыляцыі, каб забяспечыць дзецям пры рабоце з металамі і хімікатамі пастаянную чысціню паветра.

Зручна і прыгожа спланаваны таксама памяшканні агульнага карыстання. У бібліятецы, якая налічвае 17 тысяч тамоў кніг і часопісаў, члены больш чым дваццаці гурткоў станцыі знойдуць патрэбную даведачную літаратуру. У амфітэатры кіналекторыя дзятва зможа паглядзець навукова-папулярныя фільмы, сустрацца з вядомымі вучонымі. У вестыбілі галоўнага будынка размешчаны зімовы сад, дзе юныя винаходнікі адпачываюць у перапынках паміж заняткамі...

І на заканчэнне яшчэ адна, істотная для нашага чытача дэталі: заняткі дзяцей на станцыі юных тэхнікаў іх бацькам нічога не каштуюць, усе выдаткі бярэ на сябе дзяржава.

В. АКУЛАВА.

Штогод 10 лістапада ў нашай краіне святкуецца Дзень савецкай міліцыі. Вось ужо 66 гадоў яна з гонарам нясе высокае званне прадстаўніка народнай улады, пільна ахоўвае грамадскі парадка, сацыялістычную ўласнасць, інтарэсы дзяржавы, правы савецкіх людзей. Характэрнымі рысамі яе работнікаў заўсёды былі адданасць сваёй справе, гатоўнасць неадкладна прыйсці на дапамогу, абараніць годнасць і гонар савецкага чалавека. Валянцін Дземчанка — участковы інспектар аднаго з мікрараёнаў горада Мін-

ска. На гэтай пасадзе ён нядаўна, усяго два гады. Аднак для яго ўжо стала прывычкай раніцай няспешна прайсці хоць бы некалькі кварталаў па свайму раёну. Тут, на ціхіх зялёных вулічках, ён настройваецца на будзённыя клопаты, плануе, з кім трэба сустрэцца, на якім прадпрыемстве выступіць... І клопатаў такіх у старшага лейтэнанта міліцыі Дземчанкі нямала: на сваім участку ён паўнамоцны прадстаўнік улады. Да яго прыходзяць людзі з дзесяткамі самых розных пытанняў — бытавых, сямейных, юрыдычных... І кожна-

му Валянцін павінен даць трапны адказ, дапамагчы. Праўда, у асабліва складаных выпадках яму ёсць да каго звярнуцца за парадай. Семнаццаць гадоў працуе на гэтым участку маёр міліцыі Леанід Гарэцкі, ведае практычна кожны дом, у твар ледзь ці не ўсіх жыхароў мікрараёна. **НА ЗДЫМКАХ:** участковы інспектар старшы лейтэнант міліцыі **В. ДЗЕМЧАНКА**; старшы участковы інспектар маёр міліцыі **Л. ГАРЭЦКІ** (злева) і Валянцін **ДЗЕМЧАНКА**; «мужчынская» размова са школьнікамі. **Фота У. ШУБЫ.**

НАС ВІНШУЮЦЬ

Дарагія сябры!
Прыміце ад нас самыя шчырыя віншаванні і добрыя пажаданні да свята Вялікага Кастрычніка.
Вялікіх вам поспехаў ва ўсіх працоўных пачыненнях, у барацьбе за мір на гэтай планеце. Захаваць мір назаўсёды — гэта мара ўсіх людзей зямлі.
Вераніка і Яфім БОГАРТЫ.
ЗША.

Паважаныя супрацоўнікі газеты «Голас Радзімы»!
Сардэчна віншую вас і ўвесь наш савецкі народ са святам Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Жадаю вам моцнага здароўя, шчасця і дабрабыту, вялікіх поспехаў у вашай высакароднай дзейнасці па ўмацаванню міру ва ўсім свеце.

Лідзія ПІНЧУК.

Іспанія.

Горача віншую супрацоўнікаў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» і ўсіх савецкіх людзей са святам Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Грамадскасць Аргенціны таксама будзе шырока і ўрачыста святкаваць дзень нараджэння Савецкай дзяржавы. Жадаю савецкім людзям новых поспехаў ва ўсім.

Антон МІШЧУК.

Аргенціна.

Віншуем са святам Вялікага Кастрычніка!
Жадаем многа шчасця і светлых мірных дзён, каб усе народы ў свеце жылі дружна і ніколі не ўзнікала пагроза вайны.

Сям'я ШЭУЧЫКАУ.

Бразілія.

Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» сардэчна віншуем са святам Вялікага Кастрычніка.

У гэты трыюмфны час, калі на Захадзе мільёны людзей выходзяць на вуліцы гарадоў, каб выказаць свой пратэст супраць пагрозы ядзернай вайны, імкненне да міру паміж народамі, мы верым, што сілы розуму атрымаюць перамогу над вар'яцтвам адміністрацыі Рэйгана і іх памогатых.

Сям'я КАБАНЯЧЫХ.

Францыя.

Дарагія суайчыннікі!
Праўленне і члены Рускага культурнага таварыства «Мір» горада Мангайма віншуюць таварыства «Радзіма» і рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з 66-й гадавінай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і жадаюць вам добрага здароўя, шчасця і вясялых святочных дзён пад мірным небам нашай Радзімы. Радзіма для нас заўсёды — сімвал веры, надзеі і любові.
Касум ВАЛІЕУ.

ФРГ.

Дарагія таварышы!
Віншую Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з 66-й гадавінай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.
Жадаю ўсім супрацоўнікам добрага здароўя, многа радасці, далейшых поспехаў у працы і вялікага асабістага шчасця. Я рада тым поспехам, з якімі савецкі народ сустракае 66-ю гадавіну Вялікага Кастрычніка. Я падтрымліваю барацьбу савецкага народа за мір і раз'яднанне напружанасці, супраць падкопаў імперыялістычных сіл у іх спробе адрадыць «халодную вайну».

Галіна ХАЦЕЕВА.

Італія.

Да падзей грозных ваенных гадоў вядуць хлапчукоў і дзяўчынак сустрэчы з ветэранамі другой сусветнай вайны, якія праходзяць у гэтыя дні ў 27-й сярэдняй школе Магілёва. У школе аформлены тэматычныя выстаўкі літаратуры, прысвечанай падзвігу савецкага народа ў 1941—1945 гадах, створаны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. У яго экспазіцыі больш за дзвесце дакументаў, фатаграфій, іншых матэрыялаў. НА ЗДЫМКУ: у гасцях у піянераў школы — ветэран Вялікай Айчыннай вайны М. БАЗЫЛЕВА. Яна ўдзельнічала ў баях за вызваленне Беларусі.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

АНТИКОММУНИЗМ: ДЕЗИНФОРМАЦИЯ, ЛОЖЬ, КЛЕВЕТА

ЧЕМ ВЫЗВАНА ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ВОЙНА?

Против реального социализма развязана психологическая война. Ведется она империалистическими кругами, прежде всего американскими. Отличие психологической войны от борьбы идей в принципе то же, что и отличие иступленной брани от серьезного научного диспута. И там и здесь — столкновение полярных точек зрения, интересов. Но в одном случае в ход идут взвешенные аргументы (пусть и кажущиеся оппоненту необидительными), а в другом — эмоциональный напор, преувеличения, клевета. В известном смысле психологическая война представляет собой продолжение идеологической борьбы, но... негодными средствами. Конечно, дезинформация эфемерна, она неизбежно сама себя разоблачает. Однако быстрое распознавание дезинформации не так-то просто, когда она повторяется изо дня в день и тем более, если ее облачают в «достоверные» формы.

Наглядным примером такой дезинформации может служить «Проект демократия и публичная дипломатия» (называемый коротко «Проект демократия»), на осуществление которого конгресс США выделил 85 миллионов долларов, подлежащих расходованию в течение 1983 и 1984 годов. Направление действия этого проекта многообразны, но главная цель одна — дискредитация идей коммунизма и прак-

тики реального социализма, прославление американского образа жизни и антинародных режимов, следующих в фарватере политики Вашингтона. О том, какие пропагандистские приемы определяют лицо этой кампании, можно судить по тому, что президент Рейган объявляет СССР «средоточием зла» в мире, а в диктаторских режимах Сальвадора и Гондураса видит зародыши «демократии» и «прогресса».

В целях подкрепления антикоммунистической пропаганды в США увеличиваются ассигнования на «советологические исследования». В 1982 году американский сенат принял «Закон об исследованиях и подготовке специалистов по странам советского блока», согласно которому на эти исследования выделяется 50 миллионов долларов. Мотивирующая часть преамбулы закона гласит, что накопление знаний о мире социализма «имеет крайне важное значение для национальной безопасности США». Эта формулировка оставляет мало сомнений в том, что объект изучения рассматривается как противник, покушающийся на жизненно важные интересы Соединенных Штатов. Смягчить ее призвано пожелание, чтобы сведения о СССР и других социалистических странах были «независимыми». Однако при обсуждении закона было высказано и другое пожелание: нужен такой же «тес-

ный и гармоничный союз между академическим миром и Вашингтоном», какой сложился в разгар «холодной войны». Представитель Пентагона генерал-майор У. Одом уточнил на заседании подкомиссии сената, рассматривавшей закон: в фокусе внимания советологов должны быть советские вооруженные силы и оборонная способность СССР. Спрашивается: можно ли считать «независимыми» исследования по темам, которые утверждает Пентагон и финансирует американское правительство вместе с крупнейшими монополиями?

Военно-промышленный комплекс не может обойтись без психологической войны против СССР, против реального социализма. Это объясняется рядом причин. Главная из них в том, что средства и методы психологической войны наилучшим образом отвечают целям внешней и внутренней политики правых сил, пришедших к власти в США и ряде других стран капитала. Нынешняя американская администрация не в состоянии разрешить социально-экономические противоречия капиталистического общества, как не в состоянии обратить вспять процессы укрепления позиций социализма в мире и расширения антиимпериалистической борьбы народов развивающихся стран. Реально же по силам ей оказалось взвинтить гонку вооружений и укрепить тем самым по-

зиции военно-промышленного комплекса.

Этот курс, иррациональный по сути, требует соответствующего идеологического обеспечения — запугивания обывателей мифической «советской угрозой», возложения на СССР ответственности за все неурядицы и конфликты современного мира. А поскольку подобное мифотворчество не подтверждается ни фактами, ни логикой истории, адепты антикоммунизма перекраивают их по своему усмотрению, как того и требуют каноны психологической войны.

Действительно, ведь не СССР, а Соединенные Штаты развернули на территории других государств более 1500 военных баз и объектов, многие из которых находятся в непосредственной близости от советских границ. Вместе с тем Рейган объявляет происками Москвы на американском континенте движение сторонников мира в США и национально-освободительную борьбу народа Сальвадора. Поддерживающие военно-промышленный комплекс теоретики уверяют, что в отличие от Советской страны (которая, между прочим, дважды подвергалась империалистическим нашествиям) Соединенные Штаты — миролюбивейшая страна. И это после Хиросимы, Нагасаки и особенно Вьетнама...

Юрий ИГРИЦКИЙ,
кандидат исторических наук.

ПОЧЕМУ ВЕРУЮЩИЕ В СССР ОТВЕРГАЮТ «УСЛУГИ» ЗАОКЕАНСКИХ «ОПЕКУНОВ»

С ОТМЫЧКОЙ В...ДУШУ

Это письмо с заморским штемпелем произвело эффект молнии, ударившей в дом. Семья Любы Тишкевич до сего дня жила спокойно, размеренно, по раз и навсегда заведенному порядку. Здесь все взрослые, каждый занят на своем рабочем месте: отец — на стройке, мать — сторож, старший брат Саша — тоже строитель, младший служит в армии. Люба — бухгалтер. В прошлом году она окончила Гомельский кооперативный институт.

Все в этой семье верующие, прихожане секты евангельских христиан-баптистов. Это личное дело Тишкевичей, и никто никогда не корил их за посещение молитвенного дома, участие в обрядах. А в работе каждый из них — старательный, ни к одному претензий не было. Наоборот — почетные гра-

моты за добросовестный труд, благодарности.

Не знали, не гадали Тишкевичи, что за океаном у них окажутся непрошенные «защитники». Такую миссию взял на себя американский гражданин Николай Мороз из города Милуоки. Он прислал в Слуцк, где живет эта семья, письмо, которое начинается словами: «Шлю вам новый завет, читайте и веруйте». Далее в послании живописуется «райская жизнь» американских баптистов и завершается оно заверением, что автор «готов всегда быть ходатаем за тех, кто верует». В конверт вложена его визитная карточка.

Сперва Люба растерялась: откуда в американском городе известно о ней? Может быть, ошибка? Нет. Адрес точен, на конверте указаны ее фамилия, имя и отчество.

По содержанию вроде бы пустая писулька, на которую не стоит обращать внимания. Но Любу и ее родных, которые никогда не знали никакого Николая Мороза, это послание возмутило. Долго думала девушка, прежде чем взяться за перо. Нет, не для того, чтобы ответить самозваному «доброжелателю». Это письмо Л. Тишкевич адресовала в местные административные органы. Вот что она написала, в частности:

«Члены нашей семьи верующие, но в литературе, которую нам предлагают из за океана, мы не нуждаемся, так как приобрели ее в Советском Союзе. Ни мне, ни кому бы то ни было из нашей семьи личность Николая Мороза неизвестна. Непонятно также, каким путем он узнал наш адрес. Визитная карточка, письмо и посулы Мороза

для меня никакого интереса и ценности не представляют. Прошу сообщить ему, что в подобных посланиях от незнакомых людей я не нуждаюсь».

Мы встретились с Любовью Ивановной Тишкевич, долго беседовали. Она рассказывала о родных, о себе. А когда разговор коснулся заокеанского «фокусника», лицо девушки стало серым:

— Истинно верующий человек такого никогда не сможет позволить — беспеременно вторгаться в жизнь другой семьи, в ее дела, — утверждает она. — Мы не нуждаемся в «заботе» посторонних людей, тем более из за океана.

Узнав о послании американского «ходатая», члены слущкой общины евангельских христиан-баптистов, ветераны войны и труда, тоже

МАЛАДАЯ СЯМ'Я: ПЕРШЫЯ КРОКІ

ПАСЛЯ МАРША МЕНДЭЛЬСОНА...

Пад гукі марша Мендэльсона ў залу ўваходзіць вясельная працэсія. Прывітальныя прамовы, шампанскае, кветкі і слёзы радасці. Віншуем!

Яшчэ некалькі тыдняў маладая сям'я жыве ўспамінамі пра нядаўнія ўрачыстасці і вясельнае падарожжа, ледзь не кожны дзень муж прыходзіць дадому з кветкамі для сваёй маладой гаспадыні. А потым... Потым пачынаюцца будні, а разам з імі паўстаюць і пытанні. Як захаваць каханне? Як зберагчы ў сям'і шчасце? Як лепш выхаваць свайго першынца?

Пытанні, пытанні... Часта яны перарастаюць у праблемы, якія вырашыць бывае не заўсёды проста. Здраецца і так, што нядаўна ўтвораны шлюбны саюз — распадаецца.

З пункту гледжання нашай дзяржавы і грамадства, развод — гэта з'ява ненармальна. Мы за гармонію і шчасце ў сям'і, за тое, каб дзеці раслі ў здаровай, цёплай атмасферы.

У нашай краіне дзейнічаюць адмысловы кодэкс пра шлюб і сям'ю, законы па ахове правоў маці і дзіцяці. Два гады назад ЦК КПСС і Савецкі ўрад прынялі пастанову «Аб мерах па ўзмацненню дзяржаўнай дапамогі сем'ям, якія маюць дзяцей». Ажыццяўляцца яна будзе паступова. Ужо зараз на Беларусі маці, якія глядзіць дзіця, мае гадавы часткова аплачваемы адпачынак. Пры нараджэнні першага дзіцяці яна атрымлівае дзяржаўную дапамогу 50 рублёў і 100 рублёў, калі нараджае другое, трэцяе дзіця. Пастанова перш за ўсё тычыцца маладых сем'яў. Згодна ёй, мяркуецца да канца 1985 года кожную маладую сям'ю забяспечыць асобным пакоем у інтэрнаце, а пры нараджэнні дзіцяці — аднапакёвай кватэрай.

Якая ж яна ёсць, гэтая маладая сям'я? Вельмі распаўсюджаны ў нашай краіне студэнцкі шлюб. Мне бачыцца ў гэтай з'яве глыбокі сацыяльны сэнс. Ці адважылася б наша студэнцтва, прычым так масава, браць шлюб, гадаваць дзяцей, калі б не мела ўпэўненасці ў сваім заўтрашнім дні? Наўрад ці. Але моладзі вядома, што пасля сканчэння вышэйшай навучальнай установы (ВНУ) яе забяспечыць стала працай — гэта гарантуе Канстытуцыя. Моладзь упэўнена і ў тым, што з цягам часу яе заробак будзе павышацца, палепшацца і жыллёвыя ўмовы.

Аднак усё гэта ў будучыні. А зараз — часова неўладкаванае жыццё, пэўныя грашовыя цяжкасці, недахоп з-за вучобы і працы вольнага часу. Усе гэтыя цяжкасці

павялічваюцца ў колькі разоў, калі ў сям'і нараджаюцца дзеці. Але сам студэнцкі шлюб — з'ява цалкам натуральная. Бо медыкі лічаць, што 20—25 гадовы ўзрост — найбольш прыкметны для ўзяцця шлюбу. Гэтыя гады звычайна прыпадаюць на час вучобы ў ВНУ. Напачатку можа здзівіць толькі тое, што студэнцкі шлюб у нас (і з гэтым шмат хто згаджаецца) бадай самы трывалы, найбольш гарантаваны ад разводу. Дык і гэтую з'яву лёгка растлумачыць. Студэнцкая сям'я трымаецца выключна на каханні, узаемаразуме, еднасці захапленняў, ідэалаў. «Хоць у будзе з лапак жыць, але з каханым» — вось як раскрываецца яе сутнасць праз народную мудрасць.

І яшчэ адна прыказка: «Гаспадар — галава ў хаце». Так раней і было. Мужчыну выпадала шмат цяжкай працы на гаспадарцы. Выгоды сучаснай кватэры вызвалілі ад хатняй работы ў першую чаргу менавіта яго. Жанчына па-ранейшаму татавала ежу, мыла бялізну, прыбірала кватэру, ды яшчэ і дзяцей выхоўвала. А муж тым часам застаўся быццам без хатняй работы. Аднак Інтэрэсы жанчыны даўно ўжо выйшлі па-за межы хатняй работы. Цяпер яна ўпоравен з мужчынам працуе, удзельнічае ў грамадскім жыцці. Яна і зарабляе не менш за мужа, а часам нават і болей. Змяніўся і ўзровень адукацыі жанчыны. Досьць зазначаць, што ў беларускіх вучэбных інстытутах 56 працэнтаў студэнтаў — дзяўчаты.

Зараз шлюб робіцца партнёрствам. Касуецца само паняцце галавы сям'і. Ідэя партнёрства надта папулярная сярод моладзі. Бо яна мае на ўвазе раўнапраўе ў выхаванні дзяцей, хатняй рабоце.

Каб даведацца, якім клопам жыве маладая сям'я, звернемся да канкрэтнага прыкладу. На мой погляд, сям'я Таццяны і Міколы Кавалёвых, маіх даўніх сяброў, добра факсіруе ў сабе рысы, якія ўласцівыя маладой сям'і наогул.

Пачыналі яны такім чынам. Пасля сапраўды вясялага вясельна адпачывалі ў спартыўна-аздараўленчым лагера на возеры Нарач. Потым была паездка на Балтыку, час актыўнага захаплення тэатрам, канцэртамі класічнай і рок-музыкі, турызмам. Зараз на ўсё гэта не стае часу. У сям'і з'явілася Алеська, якая, натуральна, забірае большую частку ўвагі бацькоў.

Жыць удваіх было параўнальна лёгка, успамінаюць яны. Не проста прыгадаць нейкія цяжкасці, непаразумеці. Здаецца, паміж імі не было ніводнай сваркі. Праўда, іх і

зараз няма. Усе нешматлікі канфлікты яны вырашаюць «мірным шляхам». Відаць, што даўно разганданы імі галоўны сакрэт сумяшчальнасці: не імкнуцца «перарабіць на свой капыл» адно аднаго, а зразумець, у чымсьці нават прыставацца.

Хатнюю гаспадарку Таццяна з Міколам вядуць вельмі рацыянальна. Асноўныя прадукты харчавання купляюць раз на тыдзень, што эканоміць шмат часу. Бялізнуносяць у пральню, бо гэта зручна і танны. Ежу гатуюць па чарзе. Да таго ж муж заўсёды імкнецца вызваліць сваю любоў ад гэтага абавязку. Кухар ён надзвычай знаходлівы. Кватэру яны прыбіраюць разам перад выхаднымі, каб мець час адпачыць у гэтыя дні.

Мікола вучыцца на апошнім курсе інстытута і працуе ў інстытутскай лабараторыі. Разам са стыпендыяй атрымлівае 120 рублёў. Трохі больш зарабляе Таццяна. Яна пасля сканчэння інстытута працуе на заводзе. Іх дачка наведвае дзіцячыя яслі, за што бацькі штомесяц плацяць усяго 10 рублёў.

Прамыя даходы Кавалёвых вялікімі не назавеш. Але мы настолькі прызвычаліся, што часам нават не бярэм пад увагу такі важны від даходаў кожнай сям'і, як грамадскія фонды спажывання. Нагадаем хаця б, што вучоба ў інстытуце ні Таццяне, ні Міколу нічога не каштавала. Наадварот, ім яшчэ дзяржава выплачвала стыпендыю.

Маладыя бацькі ўспамінаюць, як аднойчы захварэла іхняя дачка. Давялося тады выклікаць «хуткую дапамогу». Пасля гэтага Алеську некалькі разоў наведвала доктарка. Тройчы на дзень прыходзіла медсястра рабіць дзіцяці ўколы. І ўсё гэта бясплатна.

У заключэнне я прашу сяброў назваць некалькі сакрэтаў свайго сямейнага шчасця. Яны нетаропка выказваюць свае думкі. Да шлюбу трэба загадзя сур'ёзна рыхтавацца. Бо сям'я — гэта цяжкая, карпатлівая праца. Неабходна ўмець радавацца таму, што маеш. Сужэнцаў павінны аб'яднаць агульныя справы, інтарэсы, захапленні. Нарэшце, сям'я, у якой няма дзяцей, яшчэ не адбылася. Нездарма кажуць у народзе: у каго дзеці, у тых і шчасце.

У вачах Таццяны і Міколы я чытаю словы шчасця, вялікага ўзаемага кахання, любові да харошанькай дачкі Алесі, якая моцціца на татавых каленях. Думаю, у гэтай сям'і ёсць будучыня, ёсць працяг. Шчаслівы працяг пасля марша Мендэльсона.

Сяргей АСТРАЎЦОУ.

Новы дом на вуліцы Ландара ў Мінску. Фота Г. УСЛАВАВА.

Еўдакія ЛОСЬ

Пасля дзівіцца будзе цуду

замежны і суседні госьць,
што з попелу, рудога хлуду
узняўся горад, горад — ёсць!
Мы самі здзівімся папросту,
што выснілі прыгажуня.

Ён атрымаўся нам па росту
і навыросці! У ім вясна
сябе красуня адчувае,
у ім дамы сям'ёй жывуць.

Ён веліччу не падаўляе,
тут ёсць дзе вольнаму дыхнуць.
Ён для жыцця, не для параду,
спакойны, як і беларус.

Утулак велічы і ладу,
ціхманых лоз і звонкіх муз.

А прамізна праспектаў гонкіх,
асфальту глянец пад дажджом!
Так светла ззяюць лямпак гронкі
ў аляях, пад густым галлём!
Так молада і так вячыста
на ўзвышшах даўніх і валах!..

искренне возмущились:

— Когда мы, солдаты, в годы войны ждали открытия второго фронта, западные генералы два года пришивали последнюю пуговицу к мундиру последнего волонтера. Они явно не спешили, выжидаючи, чтобы побольше пролилось нашей крови. Сегодня американские «пастыри» проявляют о нас «трогательную» заботу. Совести у них ни на грош.

Буржуазная печать распускает невероятные слухи о том, что в нашей стране верующим практически стало негде молиться, их преследуют за веру. Поэтому среди них якобы зреет недовольство. Но если бы те, кто сеет клевету, интересовались фактами, то узнали бы, что в СССР действуют культурные учреждения разных конфессий, а в подмосковном городе Софрино функционирует крупное современное предприятие — комплекс мастерских по производству предметов религиозного назначения.

На страницах православного «Журнала Московской патриархии», «Братского вестника», издаваемого Всесоюзным Советом евангель-

ских христиан-баптистов, публикуются сообщения об открытии новых храмов и молитвенных домов, ремонте и реконструкции старых.

«Библия в Советском Союзе стала запрещенной книгой, за чтение которой верующим грозит тюрьма и прочие кары», — пишет итальянская газета «Темпо». А вот факты. За последние годы религиозными общинами выпущены четыре издания библии, три — нового завета, по два — служебника и псалтыри.

«Баптистам в СССР не дают читать священное писание», — утверждает английская клерикальная газета, измышления которой подхвачены различными «голосами».

А вот что есть на самом деле. Всесоюзный Совет евангельских христиан-баптистов выпустил три издания библии, новый завет и псалтырь, сборники духовных песен, альбом о жизни баптистов в СССР, регулярно выпускает журнал «Братский вестник», календари.

Весной нынешнего года в Минск приехала группа американских пресвитеров баптистских общин США.

Мне довелось беседовать с ними. Они, в частности, сказали буквально следующее.

Джулия БЕИЛИ: «Я еще не могу прийти в себя от впечатлений, которые остались от посещения молитвенного дома баптистов в Минске. Люди спокойно исполняли свои религиозные обряды, им никто не мешал. Я видела своими глазами улыбки верующих, адресованные мне, и мы вместе — белорусы и американцы — пели псалмы».

Дагнас ФЭРАЛ: «Во время службы мне понравилось то, что двери молитвенного дома баптистов и православной церкви, которые мы посетили в столице Белоруссии, открыты для всех. Кто хочет, может участвовать в обрядах, им никто не мешает. Уже по этому можно судить, что в вашей стране атеистов свобода совести осуществлена на деле».

В соответствии с Конституцией СССР у нас церковь отделена от государства. Законодательство о религиозных культах ставит в определенные рамки деятельность религиозных общин, регламентирует их отношения с местными властями,

предусматривает контроль за соблюдением законов о культах как верующими, так и органами власти. Специальная правительственная организация — Совет по делам религии — наделена ответственными полномочиями, среди которых отнюдь не числится «подавление религии», как о том вещают буржуазные радиоголоса.

Для антикоммунистов безразличны вопросы свободы совести. Им важно, чтобы религия, верующие использовались против социализма. Поэтому все их разглагольствования да и дела, «заботы» о душах верующих не что иное, как антикоммунистические идеи, закамуфлированные в религиозные маскхалаты. Подрывные центры империализма заинтересованы в инакомыслии, они готовы их даже придумать, чтобы использовать в интересах идеологических диверсий, в психологической войне.

На таможенных задерживаются горы подрывной литературы, большая часть которой замаскирована под религиозную. Везут ее в тайниках вагонов, специально оборудованных автомоби-

лях, в хитрых поясах под одеждой. Вся эта макулатура имеет конкретный адрес — слабо подготовленных, колеблющихся людей.

Абсолютное большинство верующих в нашей стране, религиозных общин действуют в рамках закона. Они не хотят иметь ничего общего с оголтелым антикоммунизмом. Поэтому на них и обрушиваются подстрекательские письма, послышки, проповеди, записанные на магнитную ленту различные рекомендации и послания. Для своих целей, помимо специальных радиостанций, идеологические диверсанты стали в последнее время широко использовать и почту.

С отмычкой в душу готовы пролезть такие «радители» уже не через общины, а сугубо индивидуально — посредством частных писем, одно из которых получила Люба Тишкевич.

Верующие в СССР — полноправные граждане своей страны. Они не клеют на этот крючок с дешевой приманкой, а поступают так, как девушка из Слуцка.

Владимир ЛЕВИН.

ТРЭЦЯЕ

НАРАДЖЭННЕ

ТЭАТРА

Гомель сёння — прыгожы, сучасны горад. Ён адзін з самых буйных індустрыяльных цэнтраў Беларусі. Разам з тым мясцовыя ўлады клапацяцца не толькі пра ўзвядзенне новых фабрык і заводаў, але і пра задавальненне культурных запатрабаванняў яго жыхароў. Таму ёсць у горадзе свая філармонія, дзе працуюць шматлікія прафесійныя мастацкія калектывы. Сапраўдным цэнтрам культурнага жыцця стаў Гомельскі абласны драматычны тэатр. Любяць і паважаюць яго ў горадзе. Артысты не раз рабілі паездкі па Беларусі, гастралювалі ў іншых рэспубліках краіны.

У далёкім 1939 годзе прыехала ў горад група выпускнікоў Дзяржаўнага інстытута тэатральнага мастацтва, вучняў народнага артыста СССР Л. Леанідава. Прафесійнае мастацтва ў Гомелі рабіла тады першыя крокі. Але маладыя артысты з энтузіязмам узяліся за работу. Аднымі з першых сталі пастаноўкі па класічных п'есах «Рэвізор» Гоголя (якую, дарэчы, ажыццявіў сам Л. Леанідаў), «Чайка» Чэхава, «Васа Жалызнова» Горькага. Работы маладога тэатра адразу прыцягнулі ўвагу мясцовых аматараў мастацтва. З таго часу тэатр застаецца для гамельчан сваім, бліжнім і вельмі неабходным.

У 1954 годзе, калі горад, разбураны ў час вайны, яшчэ аднаўляўся, была паднята заслона ў спецыяльна ўзведзеным для тэатра будынку. А нядаўна адбылося, можна сказаць, трэцяе нараджэнне тэатра. На працягу некалькіх месяцаў тут праводзілася рэканструкцыя. Шмат створана зручнасцей для артыстаў і глядачоў. Да таго ж у сёлетнім сезоне пачне працаваць і так званая малая сцена—

глядзельная зала на 60 месцаў. Тут будзе эксперыментавец творча моладзь. Сёлетні сезон гамельчан пачаўся прэм'ерай спектакля па п'есе беларускага драматурга Алеся Петрашкевіча «Гора і слава». Адноўлены цудоўны будынак тэатра стаў сапраўдным падарункам артыстам і рэжысёрам, аматарам сцэнічнага мастацтва Гомеля.

У. КРУК.

НА ЗДЫМКАХ: Гомельскі абласны драмтэатр; старшы мастак-дэкаратар А. ВАЛАСЕВІЧ за работай; інжынер-электрык А. КОТАЎ і старшы мастак па святлу М. ГАРАЎЦОЎ апрабуюць новую электраасвятляльную апаратуру; галоўны рэжысёр В. КРУЧКОЎ і рэжысёр В. БАРОСІК.

Фота аўтара.

СПАДЧЫНА ТАЛЕНАВІТАГА ВУЧОНАГА І ЛІТАРАТАРА

АДЗІН З ПЕРШЫХ

ДА 160-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ П. ШПІЛЕЎСКАГА

Этнаграфія ў перакладзе значыць народнае, народнае знаўства. Дарэчы, па-чэшску яна так — народнае — і называецца. Гэта параўнальна маладая навука, якая склалася толькі ў мінулым стагоддзі. Межы яе не адразу акрэсліліся і спачатку былі шырэйшыя. Тады яшчэ так выразна не аддзялялася: вось гэта справа этнографа, а гэта фалькларыста, мовазнаўцы, гісторыка і г. д. Было як бы адно агульнае народназнаўства.

Адным з першых беларускіх этнографаў-народназнаўцаў быў Павел Шпілеўскі. Сёлета рэспубліка адзначае 160 год з дня нараджэння гэтага выдатнага працаўніка на ніве беларускай навукі і культуры.

За сваё кароткае жыццё (ён не пражыў і сарака гадоў) Шпілеўскі стварыў надзіва многа. Гэта перш за ўсё такія вядомыя яго працы, як «Падарожжа па Палессі і Беларускім краі» і «Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных казках». Друкаваліся яны амаль адначасова, у 1853—1856 гадах, у пецябургскіх часопісах, адкрываючы для чытача ў поўным сэнсе гэтага слова мала даследаваны тады яшчэ край — Беларусь.

У «Падарожжы...», якое спачатку ўбачыла свет у слаўным «Современнике», а неўзабаве выйшла і асобная кнігай, Шпілеўскі ў форме дарожных нататак, своеасаблівага рэпартажу прывёў вельзарную колькасць разнастайных звестак пра родны край, з любоўю апісаў беларускія краявіды, шматлікія гарады і мястэчкі, побыт жыхароў, зрабіў цікавейшыя экскурсы ў гісторыю. «Беларусь у характарыстычных апісаннях...» — гэта вялікі цыкл этнаграфічных нарысаў у спалучэнні з апрацоўкамі беларускіх народных казак.

Абедзве працы прасякнуты душэўнай заміланасцю да роднага краю. Шпілеўскі гатовы бясконца гаварыць пра кожную найменшую драбніцу, якая мела хоць нейкае дачыненне да яго Беларусі, да свету народных звычаяў і ўяўленняў. Гэта любоў прыйшла да яго вельмі рана. У адным з нарысаў цыкла «Беларусь у характарыстычных апісаннях...» Шпілеўскі пісаў:

«Мне ўспомніліся тыя цудоўныя дні, поўныя невыказнай вяселлі, зразумелай толькі таму, хто сам гэта

знаў, дні, калі я спяшаўся на канікулы з губернскага горада ў аддалены павет і мог з поўнаю свабодою раз'язджаць па вёсках і сёлах, дзе па нейкай страснай несвядомай ахвоце да вывучэння народных павер'яў і казак прыслухоўваўся да гукаў гарманічнай півучай беларускай мовы, запісваў словы і расказы з вуснаў сялян, дамарослых баяў і знахароў, прабіраўся ў беларускія хаты і кляці, знаходзіў прыемнасць гутарыць за сціплай вясковай трапезай з сівалосымі старымі і маршчыністымі бабулямі... Што цягнула мяне туды, у гэтыя хаціны бедных людзей? Не ведаю... Я любіў гэтых добрых людзей, я знаходзіў уцеху ў іхняй павольнай, лянай размове, у іхніх песнях, прыказках і прымаўках; мне весела было жыць з імі, дзяліцца чыстым захапленнем іхняй душой; мне не хацелася ісці з іхніх хаг, мне шкада было расставіцца з іх кутамі, дзе я пачуў столькі дзіваў і цудаў пра князёў заварожаных і князёўнаў зачараваных, пра скарбы недаступныя і страшыдлаў, што пільнуюць іх, пра чароўныя лэхі і знахароў-ведзьмароў... Колькі новага, невядомага мне на школьнай лаўцы я ўведаў у гэтым народным вучылішчы, багатым разнастайным прадметамі і навукамі пра родную зямлю і мову, пра старажытнае жыццё-быццё продкаў, дзядоў, пра перавароты ў розныя эпохі гісторыі Заходняй Русі.

І я забываў з імі пра губернскі горад, пра таварышаў па школе, пра знаёмых і нават сваякоў... Я жыў з імі, я рос сярод іх...»

Мала хто ведаў Беларусь так, як Шпілеўскі. І ён шчодро дзяліўся сваімі ведамі. З-пад яго пера адна за адной выходзіць працы і артыкулы этнаграфічна-фальклорнага і гістарычнага зместу, фальклорныя публікацыі. «Можна сказаць, што рускі чытач быў літаральна атакаваны і за гэтыя гады атрымаў звестак пра Беларусь куды больш, чым за папярэдняе паўстагоддзе», — слухна заўважае даследчыца С. Кузняева. Да таго ж Шпілеўскі быў надзелены пісьменніцкім дарам, ён аўтар некалькіх апавяданняў, апавесці «Цыганё», заўважанай М. Чарнышэўскай, сцэнічнага твора «Дажынкi», звязанага паходжаннем са слаўтай «Сялянкай» В. Ду-

ніна-Марцінкевіча. Рука вопытнага літаратара моцна адчуваецца і ў краязнаўчых яго працах, асабліва ў «Падарожжы...». Выступаў ён таксама як перакладчык. А сваім слоўнікам і накідам граматыкі беларускай мовы ён закладаў падмурак беларускага мовазнаўства. Якія шырокія абсягі!

Апошнім часам высветлялася, што Шпілеўскі наогул выступаў прафесійным журналістам у пецябургскім перыядычным друку 50-х гадоў, публікуючы пад рознымі псеўданімамі дэбютныя сталічныя навін, тэатральныя рэцэнзіі, артыкулы на самыя розныя тэмы. Можна толькі здзіўляцца яго працавітасці і энергіі. І шкадаваць, што ён не ашчаджаў сябе...

Беларускія вучоныя шмат зрабілі для раскрыцця навуковай, літаратурнай і асветніцкай дзейнасці Шпілеўскага. Ім цікавілі спецыялісты самых розных галін — этнографы і фалькларысты, літаратуразнаўцы і гісторыкі, журналісты, мовазнаўцы і мастацтвазнаўцы. Але здарылася так, што біяграфія яго да нядаўняга часу астэвалася поўнай загадкай. Аб ёй можна было меркаваць пераважна толькі па скурых згадках і намёках, раскіданых на яго творах. Вядомы беларускі вучоны В. Бандарчык пісаў у 1964 годзе ў сваёй «Гісторыі беларускай этнаграфіі XIX стагоддзя»: «Біяграфічныя звесткі аб ім амаль адсутнічаюць. Відаць, Шпілеўскі працаваў у нейкай навуковай установе, па заданню якой падарожнічаў па Беларусі і збіраў фальклорна-этнографічныя матэрыялы». Вось і ўсё, што можна было тады сказаць. І гэта адлюстроўвала рэальнае тагачаснае становішча са звесткамі пра жыццё Шпілеўскага.

Пазней нашы даследчыкі звярнулі ўвагу на тое, што імя Шпілеўскага згадваецца ў пісьмах і нататках выдатнага рускага крытыка М. Дабралюбава.

У прыватнасці, у студзені 1854 года Мікалай Дабралюбаў, тады яшчэ студэнт Галяўнага педагагічнага інстытута, у пісьме з Пецябурга бацькам у Ніжні Ноўгарад прыгадаў: «Апрача таго, прызначаны ў нас новы наглядчык пакаёвы, нейкі п. Шпілеўскі. Ён... вучыўся ў тутэйшай Духоўнай акадэміі, скончыў кандыдатам, быў недзе павятовым настаўнікам і цяпер выйшаў у

прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

ЗАПРАШАЕ КІНАЛЕКТОРЫЙ

У клімавіцкім кінатэатры «Беларусь» ўпершыню адкрыты кіналекторый па мастацтве. У яго праграме паказ фільмаў пра архітэктурную маскоўскага Крамля, Эрмітаж, Трацякоўскую галерэю.

Клімаўчане таксама пазнамяцца з творчасцю выдатных рускіх жывапісцаў М. Урубеля, А. Венецыянава, скульптара С. Канёнказа, які, дарэчы, быў у Клімавічах.

Вядзе кіналекторый мастак В. Садох.

Першымі наведвальнікамі сталі члены студыі выяўленчага мастацтва раённага Дома культуры, школынікі. Яны з цікавасцю праслухалі лекцыю «Ці быць новым Леанарда да Вінчы?» і паглядзелі мастацкі фільм «Крылы Джаконды».

АЎТАРСКІ ВЕЧАР КІНАРЭЖЫСЭРА
У мінскім кінатэатры «Каст-

рычнік» адбыўся аўтарскі вечар заслужанага дзеяча мастацтвай БССР І. Дабралюбава.

Пра творчы і жыццёвы шлях аднаго з вядучых беларускіх кінарэжысёраў, якому нядаўна споўнілася пяцьдзесят гадоў, расказаў кінакрытык Л. Паўлючык. Ён нагадаў пра найбольш значныя фільмы І. Дабралюбава, пастаўленыя ў апошнія гады.

Новая работа І. Дабралюбава — мастацкі фільм «Белыя Росы», які зняты па сцэнарыі лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі А. Дударова. Ён расказаў пра сваё супрацоўніцтва з рэжысёрам.

Затым адбылася прэм'ера фільма «Белыя Росы».

НОВЫ СПЕКТАКЛЬ ТЭАТРА ЛЯЛЕК

Дзяржаўны тэатр лялек БССР знаёміць глядачоў з новай работай — міфалагічнай

драмай «Хачу быць богам, або Спакушэнне Гефеста» па п'есе А. Варцінскага. Гэта працяг творчага супрацоўніцтва калектыву з пазям-драматургам (раней тут былі пастаўлены яго п'есы «Дзякуй, вялікі дзякуй!» і «Скажы сваё імя, салдат»). Рэжысёр В. Казлова, мастак Л. Герлаван, кампазітар В. Помазаў.

У ГРОДЗЕНСКІМ КЛУБЕ «МАСТАК»

У выставачнай зале Гродна прайшло першае пасяджэнне клуба «Мастак», які аб'ядноўвае творчую інтэлігенцыю горада. Вечар быў прысвечаны творчасці вядомых польскіх кампазітараў Шапэна, Вяняўскага і Манюшкі. Іх творы выканалі выкладчыкі Гродзенскага музычнага вучылішча Л. Маціёнка, У. Таланаў, Э. Баркова і А. Целяннёў.

У заключэнне вечара акцыя абласнога драматычнага тэатра

свецкае званне і ўладкаваўся да нас. Ён вядомы крыху і ў літаратуры. Досьць яго артыкулаў можна знайсці ў «Современнике» і «Москвитяніне» 1850—1853 гадоў.

Аказалася, што размова ішла пра першае знаёмства будучага вялікага крытыка з нашым земляком, выдатным этнографам і фалькларыстам. Якраз гэтыя радкі з п'янага Дабралюбава сталі ключом, каб раскрыць усю дагэтуль невідомую біяграфію Паўла Шпілеўскага.

Па словах Дабралюбава, Шпілеўскі скончыў Пецябургскую духоўную акадэмію, а потым працаваў у Галоўным педагагічным інстытуце ў Пецябурзе. З'ява тыповая. Тады якраз адбыўся працэс фарміравання так званай разначынскай інтэлігенцыі. У навуку, літаратуру пайшлі дзеці сялян, мяшчан, дробных чыноўнікаў, правінцыяльных свяшчэннікаў. Досьць сказаць, што з «духоўнага звання» паходзілі і сам Дабралюбаў, і яго старэйшы папчэнік М. Чарнышэўскі. Да такой жа разначынскай інтэлігенцыі, блізкай да народа, належыць і Шпілеўскі.

Мяне вельмі займала «загадка Шпілеўскага», і аднойчы я адважыўся такі і паехаў у Ленінград, каб там па архіўных дакументах прабіцца да свайго героя, узаўважыць, наколькі гэта магчыма, яго жыццям.

Студэнцкай справы Шпілеўскага сярод матэрыялаў духоўнай акадэміі ў архіве, на жаль, не захавалася, аднак адшукалася папка пра службу яго ў Галоўным педагагічным інстытуце. З яе стала вядома, што Шпілеўскі быў сынам свяшчэнніка Мінскай губерні, у 1843 годзе скончыў Мінскую семінарыю, а праз чатыры гады Пецябургскую духоўную акадэмію. Высветлілася такім чынам, што свой першы артыкул «Беларускія народныя павер'і» ён надрукаваў яшчэ ў студэнцкія гады. Тады ж ён перадаў у Расійскую акадэмію навук рукапіс слоўніка беларускай мовы з «Кароткай граматыкай беларускай гаворкі».

Пасля заканчэння акадэміі, як відаць з фармулярных спісаў, малады вучоны прызначэцца настаўнікам славеснасці ў Варшаўскае павятовае вучылішча. Праз пяць год, у чэрвені 1852 года, ён пакідае гэтую пасаду і неўзабаве наогул звальняецца Мінскай кансісторыяй у «свецкае званне».

Пакаёвым наглядчыкам у Галоўным педагагічным інстытуце Шпілеўскі быў прызначаны ў пачатку снежня 1853 года. Гэта была спецыяльная пасада, уведзеная для практыкавання ў польскай мове тых студэнтаў інстытута, што рыхтаваліся для Варшаўскай навукальнай акругі. Наглядчык ква-

тараваў проста ў Інстытуце і быў, па сутнасці, памочнікам прафесара польскай мовы Дабралюбаў. Шпілеўскі быў чалавекам простым і даступным, студэнты даведваліся ад яго пра ўсе літаратурныя навіны.

Са справы пакаёвага наглядчыка Шпілеўскага відаць, што ён прабыў на гэтай пасадзе да красавіка 1855 года, а потым быў пераведзены настаўнікам школы пры так званай экспедыцыі нарыхтавання дзяржаўных папер. Там, як сведчаць адрас-календары, ён настаўнічаў да 1858—59 года. 17 кастрычніка 1861 года ён памёр.

Такім чынам, біяграфія Шпілеўскага ў асноўных рысах была высветлена. Асталося даведацца, дзе і калі ён нарадзіўся, які менавіта куток Беларусі трэба лічыць яго радзімай.

У Ленінградзе звестак пра гэта адшукаць не ўдалося. Толькі па ўзросце, пазначаным у дакументах, можна было меркаваць, што нарадзіўся ён не ў 1827 годзе, як лічылася, а прыблізна на чатыры гады раней.

Прышлося ўзяцца за гэтую загадку з другога канца — пашукаць звесткі пра яго сям'ю ў мінскім гістарычным архіве. Такія матэрыялы знайшліся. Удалося адшукаць дакументы пра свяшчэнніка Міхала Шпілеўскага, у якога быў сын Павел, што, мяркуючы па ўзросце, нарадзіўся якраз калі 1823 года. Высветлілася таксама, што ў гэты час — з 1819 па 1825 год — Міхал Шпілеўскі быў сяшчэннікам ў вёсцы Шыпілавічы на Бабруйшчыне.

Калі нам арыенціравачна вядомы месца і час нараджэння, можна паспрабаваць падняць метрыкацыйную дакументацыю больш чым стопацідзеснігадовай даўнасці. Толькі ці захавалася яна?.. Адбываецца цуд. У чыталюную залу архіва прыносяць таўшчэзную «Метрычную кнігу Бабруйскага павета за 1823 год». На адвароце 332 аркуша — доўгачаканы запіс: 31 кастрычніка «ў шыпілавіцкага свяшчэнніка Міхала Шпілеўскага і яго жонкі Еўдані Васільеўны нарадзіўся сын Павел...»

Цяпер мы ведаем дакладна, дзе і калі прышоў на свет таленавіты беларускі вучоны і літаратар. Вядома ж, у будучыні ў Шыпілавічах будзе пастаўлены мемарыяльны знак у гонар выдатнага земляка. Дзякуй архівістам, што рупліва збераглі старадаўнія дакументы. Ці варта казаць, што падобны пошук можа прынесці самае глыбокае задавальненне даследчыку, бо ўваскрэшае згубленыя старонкі гісторыі.

Генадзь КІСЯЛЕЎ,
літаратуразнаўца.

Ужо сем гадоў радуе сваімі выступленнямі аднавяскоўцаў і жыхароў суседніх калгасаў фальклорны ансамбль «Вячоркі» шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага раёна. Яго ўдзельнікі неаднаразова становіліся лаўрэатамі раённых і абласных аглядаў самадзейнай творчасці.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

ВЫЙШЛА ЧАРГОВАЯ КНИГА ВЕРШАЎ

ПАЭТЭСЫ ДАНУТЫ БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВАЙ

«АБНІМАЮЦЬ РУКІ БЕЛАРУСЬ...»

Як соладка шчыміць, сціскаецца сэрца, калі пад'язджаеш да роднага кута! Знаёмае і заўсёды новае адчуванне. Гэтак жа, пэўна, шчыміць яно і ў маёй старэйшай таварышкі па пярэ, калі ўзнікае перад яе вачамі вёска Біскупцы, што на Лідчыне. Тут нарадзілася і вырасла Данута Бічэль-Загнетава. Тут «на вербніцу, нібы вербачка, распушылася маё сэрдачка», — прызнаецца паэтэса ў вершы «Як вярнуцца дахаты». Адсюль паехала яна, каб атрымаць вышэйшую адукацыю і стаць настаўніцай беларускай мовы і літаратуры. Сюды вяртаецца яна думкамі, парыванямі і ў радасны, і ў горкі час. Вяртаецца ўсё часцей — як і кожны з нас у пару сталасці. Бо рос, пашыраўся свет, разыходзіўся канцэнтрычнымі кругамі, а Біскупцы заставаліся яго цэнтрам.

Вымяраю па біскупскай мерцы час заўзятасці, святасці час. Змарнавала б у горадзе сэрца, каб яно не лунала між нас, —

звяртаецца паэтэса да сваіх вяскоўцаў. Ёй прыемна пазнаваць тут кожную драбніцу: расахаты дуб, валун пры сцяжцы, лазовы кошык. Заўважае яна і прыкметы новага:

Простыя, дужыя з вёскі асілкі пераселі на сенакасілкі, болей не менцаць на доўгіх кос і не ратуць вясковы мой лёс.

Я цытую верш Бічэль-Загнетавай «Дзе ходзяць басанож», які ў нейкай ступені з'яўляецца праграмным і які даў назву новай кнізе. Даўно я, прызнацца, не сустракала настолькі гожаў і дакладнай назвы!

Геаграфія новай кнігі наша, мясцовая. Каб у гэтым пераканацца, дастаткова зірнуць на

загаляўкі вершаў: «У Гальшанах», «Лідскі замак», «Гярвэты», «Дняпро ў Ляўках», «Міхалішкі», «Крычаў», «Горкі», «У Слоніме». Хай не ў кожным з гэтых вершаў паэтычны імпульс вывее Бічэль-Загнетава на больш значнага абагульнення, але нязменна радуецца і здзіўляецца свежасці яе ўспрыняцця, «незанаошанасці» вобразаў.

Камяні не баяліся згубы ад святальных дзён

Гедыміна да дзён, як фашысцкая міна

аб мурны пакрышыла зубы.

Данута Бічэль-Загнетава належыць да тых паэтаў, што не толькі ведаюць айчынную гісторыю, — змаглі прапусціць яе праз сябе, зрабіць фактам душэўнага перажывання. Для прыкладу вазьму верш «Крычаў». У ім згадаюцца падзеі Крычаўскага паўстання 1743—1744 гадоў пад кіраўніцтвам Васіля Вашчылы. Яно, як вядома, было жорстка падаўлена.

І садралі скуры са звяроў, нацягнулі на маіх сяброў.

Згадзіцеся, моцна сказана!

...Ставілі крыжы на раздарожжы.

Хто канаў, — таго тапілі ў Сожы.

На рацэ затор крывавага крыг.

Сож разліўся ад сяброў маіх.

Няма адлегласці ў два стагоддзі. Ёсць жывы чалавечы боль. Ёсць жывая непарыўная сувязь часоў і пакаленняў.

Успамінаецца ўласнае выступленне на адным з вечароў у Гродна. Я чытала наступнае: «Гісторыя — не могільнік глухі,

Дзе подзвігі людскія і грахі

З нябожчыкамі разам закапаны...»

— Чаму так змрочна? — спытала ў мяне пасля вечара Данута Івананца.

Не выпадкова, відаць, яе верш «Крычаў» заканчваецца мажорнай светлай нотай:

І дагэтуль мне не здрадзіў Крычаў. — Ва-сі-лёкі Ва-шчы-ка! — маці кліча.

«Ісці ў адваротным напрамку» (з верша «Археалаг») — не самамэта для паэтэсы. Яна ідзе да вытокаў народнай мужнасці, нацыянальнай самасвядомасці. Вашчыла, Касцюшка, Каліноўскі, друкары Літоўскага Статута браты Мамонічы, Янка Купала, Максім Гарэцкі — вось тыя слаўныя постаці нашай гісторыі, якія хваляюць паэтэсу і пра якія яна не можа не пісаць.

У зборніку «Дзе ходзяць басанож» Данута Бічэль-Загнетава засталася вернай сабе. Яна не фарсіруе голас, не імкнецца здзівіць, не шчабечае з птушыннай бяздумнасцю. Яе паэзія засяроджана на істотным, прасякнута жаночай чысцінёй. Меней стала ўсмешкі: пакінула след асабістая страта. Кранаюць за сэрца выпактаваныя радкі: «Паэткам трэба зведаць многа болю...»

Так, чытаць Бічэль-Загнетава нялёгка. Вершы прымушаюць учытвацца, удумацца. Часам да сэнсу прадзіраецца, як праз ельнік да баравіка. Сама па сабе складанасць яшчэ не гарантуе паэтычнасці. Як і прастата. Важна, каб баравік быў!

Нетаропкая апавядальная інтанацыя, своеасаблівае рытміка надаюць голасу паэтэсы тую адметнасць, якая дазваляе пазнаваць яе вершы і без подпісу — з першых радкоў.

Свой водгук на новы зборнік Дануты Бічэль-Загнетавай «Дзе ходзяць басанож» я хацела б закончыць цытатай:

Песні — дзеткі, словы — нашы ўнукі. Спеў чароўны я не разбуру. Да цябе працягваю я рукі — абнімаюць рукі Беларусь. Роднае празрыстае паветра аж трымціць у целе і ўваччу. Захварэлі безнадзейна светла. Я дык папраўляцца не хачу.

Галіна КАРЖАНЕУСКАЯ.

АНСАМБЛЬ «КАВАЛІХІ» З ПІНШЧЫНЫ

Калісьці, у самым пачатку творчай біяграфіі, удзельніцы фальклорнага ансамбля калгаса імя Леніна, што на Піншчыне, выходзілі на сцэну са звонкай і вясёлай песняй «Каля кузі ішла». З таго часу шмат новых песень увайшло ў іх рэпертуар, але гэтая, самая першая, засталася. Болей таго, яна паклала назву ансамблю — «Каваліхі».

Пяюць жанчыны часцей за ўсё народныя песні: «А я ў полі не каліна была», «У полі

тры крынічанькі», старажытныя, што перадаюцца з пакалення ў пакаленне. Асабліва удаюцца «Каваліхам» жартоўныя, гарэзлівыя мелодыі.

У ансамблі спяваюць лепшыя працаўнікі калгаса, мнагадзетныя маці. Гэта даяркі Марыя Лявошка, Ганна Цэван, слесар Вольга Пячагіна і іншыя.

Ансамбль з поспехам выступаў у Пінску, Брэсце, Мінску.

В. Шалкевіч прачытаў вершы польскіх паэтаў.

Цяпер актыўны клуб рыхтуе новае пасяджэнне, яно будзе прысвечана помнікам мастацтва Гродзеншчыны.

СТВОРАНЫ ХОР ХЛОПЧЫКАЎ

Звонкімі дзіцячымі галасамі напоўніўся Пінскі гарадскі Дом культуры. Дружную сям'ю самадзейных артыстаў напоўніў новы калектыў — хор хлопчыкаў, якім кіруе выпускніца Мінскага інстытута культуры А. Калеснічанка.

Юным харыстам ёць з каго браць прыклад. Іх равеснікі — удзельнікі лясчанага тэатра, танцавальнага ансамбля «Лянок», хору пінскай песні, хатнаграфічнай студыі Дома культуры ўжо даўно палюбіліся глядачам.

ПАМЯЦІ АРТЫСТА

Вечар, прысвечаны 90-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра

Уладзімірскага, прайшоў у рэспубліканскім Доме работнікаў мастацтваў. Пра У. Уладзімірскага — народнага артыста СССР, выдатнага акцёра, цудоўнага чалавека — расказаў народны артыст СССР З. Стома, народны артыст БССР З. Браварская, М. Захарэвіч, заслужаныя артысты рэспублікі А. Рычковіч, Т. Аляксеева.

Сваімі ўспамінамі падзяліліся таксама народны артыст БССР А. Багатыроў і Г. Вагнер. Цёпла сустрэлі прысутныя ўрыўкі са спектакляў «Парог», «Гудыня з кошкай» і «Заючаны апостаў» і выкананні тэатральнай дынастыі Уладзімірскіх — зяго сына Барыса і ўнука Аляксандра, а таксама іншых артыстаў тэатра імя Янкі Купалы.

У гасцінай Дома мастацтваў была іргнізавана выстаўка, прысвечаная жыццю і творчасці выдатнага артыста.

НАШЫ ЗАХАПЛЕННІ

МАРШРУТЫ ЛІДЗІІ КАРТАВЕНКА

Я спадзяваўся застаць яе дома. І, як і трэба было чакаць, памыліўся. Гаварыла ж Лідзія Аляксандраўна, што стома не для яе... Нарэшце, у трубы пачуў:

— Так, гэта я. Толькі вярнулася з паходу. Вельмі задаволена. Прайшла больш, чым думала. Заходзьце, раскажу.

І вось я ў яе кватэры, устаўленай эскізнымі накідамі, якія нагадваюць пра былую выкладчыцкую работу мастака-мадэльера. Лідзія Аляксандраўна адкрывае маршрутную кніжку, літаральна усыпаную дарожнымі адзнакамі. Тут штампы вакзалу і паўстанкаў, паштовыя штэмпелі, пячаці прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў, турысцкіх клубаў...

Мінчанка Л. Картавенка прайшла за сорак дзён пешшу больш за дзве тысячы кіламетраў, па маршруту Мінск—Вільнюс—Рыга—Талін—Ленінград—Мінск.

Ці мала на ім населеныя пункты?

Асобным з гарадоў Лідзія Аляксандраўна дае кароткія характарыстыкі. Тарту, напрыклад, «горад на ўзгорках», сучасны пад'ёмны і спускі, вузенькія вуліцы, мноства мастоў, багаты рынак, кветкі». Або: Кохтла-Ярве «горад сланцаў». Рыга: «з кожнага вялікага горада трэба ўмець выйсці. Добра, што памаглі таварышы з турысцкага клуба». Пскоўшчына — «прыгожая».

— Трапляліся дзівосныя прыгажосці месцы, — гаворыць Лідзія Аляксандраўна, — і, галоўнае, вельмі добраахвотныя людзі, якія праяўлялі чужы і клопат да падарожніцы. Калі што пыталася, яны расказвалі з нейкім асаблівым задавальненнем. Прыбалты, напрыклад, баяліся, што з-за акцэнта я не заўсёды іх зразумю, паўтаралі.

Неяк, адышоўшы кіламетраў трыццаць ад Вільнюса, сустрэла двух чыгуначнікаў. Даведушыся, хто я, адкуль іду, адзін з іх паказаў рукой у бок вёскі, растлумачыў, як знайсці яго дом, і вельмі прасіў зайсці. Яго жонка сустрэла мяне, як родную, накарміла, дала адпачыць, праводзіла ў дарогу.

Праз некаторы час ля развілкі дарог сустрэла пажылую сямейную пару. Спытала, як ісці на Рыгу. Яны здзівіліся: навошта ісці, калі ёсць электрычка, а выслухайшы тлумачэнні, тут жа запрасілі да сябе дамоў.

Вядома, гасціннасцю сельскіх жыхароў даводзіцца карыстацца даволі часта, хаця я старалася не турбаваць людзей, асабліва калі ў гэтым не было неабходнасці. Пры магчымасці спынялася ў гасцініцах, дзе таксама адчувала цеплыню і клопат. Іншы раз прыйдзеш позна, магазіны, сталовая закрыты. «Вы, напэўна, хочаце есці? Сядайце з намі вчэрэц», — абавязкова запрасяць работнікі гасцініцы.

Чалавечая ўвага, добраахвотнасць, відаць, — галоўны памочнік на далёкіх маршрутах Л. Картавенка. Не выпадкова ў яе записных кніжках больш за ўсё расказваецца пра людзей, якія ў цяжкую мінуту прыходзяць на дапамогу, а радасці, няхай і невялікіх перамог Лідзіі Аляксандраўны, дзеляць разам з ёй. Так было і летась, калі яна апынулася перад акном чыгуначнай касы ў Растове-на-Доне.

— Як звычайна, хацела зрабіць аднаку ў маршрутнай кніжцы. Але як толькі сказала, што за 24 дні прыйшла пешкі з Мінска, дзяўчына-касір тут жа пабегла на радыёвузел і аб'явіла пра гэта на ўвесь вакзал. Людзей было многа, і ўсе мяне віншавалі.

Цёпла сустрэкалі яе і ў Кастрэме на Волзе, куды хадзіла пазалетась, і ў Брэсце. Здавалася б, няма нічога дзіўнага ў тым што ў нейкім горадзе з'явіўся яшчэ адзін чалавек. Па краіне ж штодзённа перамяшчаюцца тысячы і мільёны людзей. Аднак, відаць, у кожным з нас за-

кладзена ад прыроды гэта цяга да падарожжаў, што прымушае захапляцца людзьмі, якія змаглі яе рэалізаваць.

Марыла некалі пабываць у месцах незнаёмых, палюбавацца — не з вагонага акна — прасторамі краіны і Лідзія Аляксандраўна. Але работа выкладчыка ў Мінскім тэхналагічным тэхнікуме не давала магчымасці для гэтага, а штогадовага водпуску было малавата. Таму тры гады назад, як выйшла на пенсію, ужо праз тыдзень адправілася ў свой першы паход. Ішла па зямлі Міншчыны, Віцебшчыны, Смаленшчыны, Падмаскоўя, палямі і лясамі, праз гарады і вёскі, уздоўж рэак, якія бягуць у далечынь.

Але знікае раптам сцяжынка, што бяжыць побач з рэйкамі, і хочаш не хочаш, а даводзіцца карыстацца прасёлкамі, брысці ў прыдарожным пыле. «Ногі грузнуць глыбока ў пясок... спіна мокрая... днём неймаверна гарача, звініць у вушах. Амаль не адпачываю», — вось адзін з запісаў у дзённіку. Аказваецца, падарожніцаў пешшу не так ужо і лёгка. Але Лідзію Аляксандраўну гэта не пахлае. Галоўнае, не расслабляцца, лічыць яна. І жанчына ўпарта ідзе наперад, іншы раз проста лічыць свае невялікія паспешлівыя крокі — 1450 у кіламетры. І, як бы цяжка ні было, пяцьдзесят кіламетраў у дзень пераадоўвае абавязкова. «Захоплены чалавечай мужнасцю, стойкасцю ў барацьбе з жыццёвымі цяжкасцямі», — запісаў у маршрутную кніжку Л. Картавенка журналіст С. Міронаў з Кохтла-Ярве. «Турысцкім подзвігам» назваў сёлета падарожжа Лідзіі Аляксандраўны супрацоўнік Ленінградскага клуба турыстаў М. Гаазе. Сама ж яна лічыць гэтыя далёкія паходы праверкай на выносливасць і не перастае здзіўляцца магчымасцям чалавечага арганізма. «Мы самі не ведаем, на што мы здольныя», — заключае падарожніца.

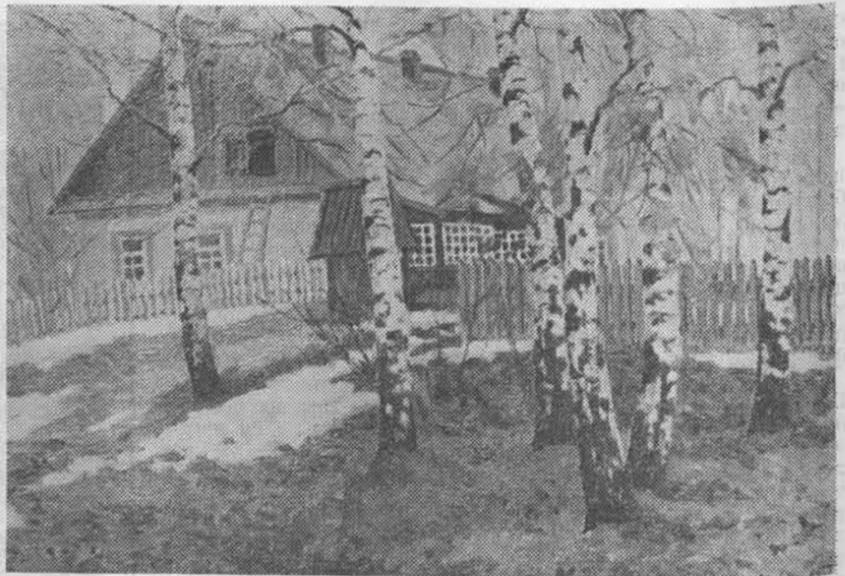
Ходзіць яна пастаянна, хоць і на менш кароткія дыстанцыі. Мікрараён Зялёны Луг — возера Вяча, напрыклад, сорак кіламетраў туды-назад. Сёлета запісалася ў групу здароўя, развучыла першыя практыкаванні ёгаў. У свае 58 Лідзія Аляксандраўна выглядае маладзей, па крайняй меры, гадоў на дзесяць. Лёгка, рухаючыся, яна заўсёды бадзёрая і вясёлая. А быў час, калі пакутавала ад цяжкай хваробы, не праходзіла года, каб не пабывала ў бальніцы.

— Здароўе — для мяне, галоўны вынік вандровак пехатой, — гаворыць Л. Картавенка.

Пётр ПАБОКА.

З мамай у падарожжа.
Фота А. ЛАРЫНА.

Увесь вольны час Анатолий БУХАРКІН праводзіць за эцюднікам. Ляснічы Паліскага лясніцтва добра ведае непаўторныя куткі Бярэзінскага запаведніка і адлюстроўвае ў сваіх пейзажах прыгажосць роднай прыроды. Творчасць самадзейнага мастака вызначаюць эмацыянальнае ўспрыняцце навакольнага свету, тонкае пачуццё колеравай і танальнай гармоніі.

Жывапісныя творы А. Бухаркіна экспанаваліся на ўсесаюзных, рэспубліканскіх і абласных выстаўках, адзначаны прызамі і дыпламамі.

НА ЗДЫМКАХ: пейзаж; Анатолий БУХАРКІН за работай.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ЗАВЯРШЫЎСЯ чэмпіянат Саветскага Саюза па футболе. У апошняй сустрэчы днепрапятроўскі «Днепр» перамог маскоўскі «Спартак» з лікам 4:2 і заваяваў залаты медаль. «Серабро» ў «Спартак».

Добра правялі заключныя гульні дынамаўцы Мінска. Перамогі над ленінградскім «Зенітам» (2:0) і ташкенцкім «Пахтакорам» (2:1) забяспечылі беларускім футбалістам бронзавы медаль.

НА УСЕСАЮЗНЫМ першынстве таварыства «Дынама» па фехтаванні вызначылася зборная каманда рапёрстаў Беларусі. У яе першае месца.

Уладзімір Раманькоў заваяваў сярэбраны медаль у асабістым заліку.

ТРЫ ПЕРАМОГІ ў фінале маскоўскага міжнароднага турніра па бадмінтону атрымала Святлана Бялясава з Магілёва.

Яна заняла першыя месцы ў адзіночным разрадзе, у пары Людмілай Акунёвай з Кустаная і ў змешаным разрадзе з Віталем Шмакавым з Горкага.

Сярэбраны медаль на гэтым турніры заваяваў неаднаразовы чэмпіён СССР Анатолий Скрышко.

ПАЎФІНАЛ Кубка СССР па валейболу прайшоў у Мінску.

Беларуская каманда «Камунальнік» перамагла ўсіх сваіх сапернікаў і выйшла ў фінал.

УДАЛА стартвалі ў першынстве краіны па гандболу спартсменкі мінскага ВПІ.

Яны атрымалі дзве перамогі: над «Планетай» (Ленінград) — 30:29 і «Буравеснікам» (Фрунзе) — 37:14.

ПАТРЫЯРХ СЯРОД ДУБОЎ

«Дуб гэты выключна каштоўны. Мала такіх засталася ў Беларусі. Тым больш клапатліва трэба ахоўваць іх...»

Гэта — адзін са шматлікіх запісаў, пакінутых наведвальнікамі з розных куткоў Саветскага Саюза ў кнізе водгукі Данілевіцкага лясніцтва, што ў Лельчыцкім раёне. Роўнага гэтаму «цар-дубу» на Гомельшчыне няма.

Вышыня яго 28 метраў (летам 1912 года моцная бура зламала 10-мятровую вяршыню), дыяметр — 140 сантыметраў. Стан гіганта, узрост якога ацэньваецца ў пяць-шэсць стагоддзяў, добры. Ён штогод дае шмат жалудоў, якія скарыстоўваюцца для новых лесапасадак. Побач з дубам мноства маладых парасткаў.

Гумар

Муж-дэпутат дзеліцца з жонкай сумненнямі з нагоды чакаемых выбараў.

— Я ўпэўненая, што ўсе сумленныя людзі будуць галасаваць за цябе! — гаворыць яму жонка.

— Так, але мне хацелася б атрымаць большасць! — у задумленні адказвае муж.

Малады муж прыходзіць дадому і заўважае:

— Зноў ты нешта спаліла на

кухні?

— Так, — адказвае жонка. — І цяпер ужо становіцца безвыходнае: згарэла кніга «Аб смачнай і здаровай ежы!».

Хлопчык прыйшоў да свайго школьнага таварыша. У дзвярах яго сустрэў вялікі бульдог.

— Заходзь! — закрычаў хлопчыку таварыш з калідора.

— А гэты сабака не кусаецца?

— Нам самім цікава гэта ве-

даць, бо бульдог живе ў нас першы дзень.

Шатландзец расказвае жонцы:

— Шэйла, ты не можаш уявіць, колькі з мяне ўзялі ў рэстаране «Савой» за кубачак кавы! Але ёсць у свеце справядлівасць.

— Што ты маеш на ўвазе?

— Калі я ехаў дадому, то па дарозе знайшоў у кішэні тры сярэбраныя лыжачкі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1916